Relacja z wyprawy do wydmy „Kocioł” i ruin osady Pogorzele w Borach Dolnośląskich

AUTOR:
© MACIEJ BORYNA
TOWARZYSTWO BORY DOLNOŚLĄSKIE
SZPROTAWA 2026

FOT.: BETONOWA KONSTRUKCJA W POGORZELACH (2026).

Samochód parkujemy pod budynkiem dyrekcji Przemkowskiego Parku Krajobrazowego. To tuż przy drodze krajowej nr 12. W razie potrzeby na miejscu są wiata odpoczynkowa, ławy i stoły. Kierujemy się do pobliskiego zjazdu w drogę pożarową nr 20, wiodącą na południe, w głąb Borów Dolnośląskich. Po chwili dociera się do granicy borów. Promienie słońca przebijające się niczym lasery przez rosłe świerki i modrzewie w mroźny słoneczny dzień nastrajają pozytywnie do dalszej wędrówki.

Po lewej stronie mijamy „starą znajomą” – pomnikową lipę drobnolistną o intersującej rozłożystej morfologii. Wkrótce przecinamy szutrową „autostradę” przez bory relacji Szklarki – Biernatów. To jeden z punktów orientacyjnych. Kontynuujemy wędrówkę na południe, by po chwili przeciąć gigantyczne Wały Śląskie – najdłuższy ziemny zabytek archeologicznych w Polsce. Na tym stanowisku cała konstrukcja ma szerokość 44 metry. Według ustaleń Muzeum Ziemi Szprotawskiej mamy tu do czynienia z zaporą graniczną historycznego Księstwa Głogowskiego o metryce późnośredniowiecznej.

Lokalizacja Wałów Śląskich:
https://maps.app.goo.gl/Gd8KTCAUinDfR3UHA

FOT.: WIDOK Z WYDMY – GÓRA „KOCIOŁ" 172 M N.P.M. (2026)

Naszym pierwszym celem jest jedna z najwyższych borowych wydm o nazwie „Kocioł" *(niem. Kesselberg).* To jedna z wielu pozostałości z okresu po ustąpieniu lodowca, kiedy na rozległym obszarze dzisiejszych borów znajdowała się ogromna plaża, na której wiatr formował wszelkie typy wydm. Najwyższy punkt góry „Kocioł" wznosi się 172 metry n.p.m. Wydma ma kształt litery „U", być może stąd jej nazwa, i formą przypomina nietypowy dla borów barchan. Co nadaje jej jeszcze więcej atrakcyjności, oba ramiona wydmy przecinają wspomniane Wały Śląskie. Z wydmy rozpościera się widok na okolicę, co oczywiście jest zależne od wysokości drzewostanu.

Opuściwszy „Kocioł" kierujemy się na południowy – wschód, ku ruinom osady leśnej Pogorzele. To miejsce pełne uroku i tajemnic. Potocznie zwane też Spaloną Wsią. Założono ją w XVIII wieku i zwała się po niem. *Neuvorwerk*, czyli „nowy folwark". Zlokalizowana jest w wyrwie Wałów Śląskich, być może w miejscu dawnej strażnicy/strzeżonego przejścia. Na początku XX wieku całą wieś strawił pożar. W okresie III Rzeszy potentat tytoniowy Reemtsma wybudował luksusową osadę robotników leśnych, rozlokowaną na planie koła. Po II wojnie światowej okoliczny teren stał się częścią radzieckiego poligonu wojskowego, do 1992 roku.

O dawnych Pogorzelach świadczą zarys układu przestrzennego, ruiny budynków, piwnice, studnie, tudzież ściany z płytkami ceramicznymi, drzewa owocowe etc. Najbardziej rzucającym się w oczy obiektem jest masywna betonowa konstrukcja, będąca przelotową podstawą dawnej wieży. Materiały archiwalne traktują o dostrzegalni przeciwpożarowej.
Niemiecka prasa podaje, że właściciel Reemtsma był w przyjaznych relacjach z Hermannem Göringiem, a osiedle przypominało rezydencje marszałka III Rzeszy - Carinhall.

Trudno dać wiarę, że tak specyficzne i drogie osiedle miało służyć wyłącznie robotnikom leśnym. Podobnie wspomniana masywna przelotowa konstrukcja wieży.

FOT.: POGORZELE – POZOSTAŁOŚCI ZABUDOWAŃ (2026).

FOT.: POGORZELE – POZOSTAŁOŚCI ZABUDOWAŃ (2026).

To niesamowite miejsce w sercu Borów Dolnośląskich. A nieopodal natkniemy się na jeszcze większą opuszczoną wieś Studziankę *(niem. Armadebrunn)*, także ze swoimi tajemnicami.
Stanowisko Pogorzele jest kwalifikowane do Szprotawskiej Odznaki Turystycznej. Do 1975 roku był to teren historycznego powiatu szprotawskiego.

Lokalizacja Pogorzeli:
https://maps.app.goo.gl/t7yqv1TUfzvRDZMC6

AUTOR:
© MACIEJ BORYNA
TOWARZYSTWO BORY DOLNOŚLĄSKIE
SZPROTAWA, 18.01.2026

Więcej o Pogorzelach:
https://borynam.wixsite.com/zwiedzamyszprotawe/pogorzele-spalona-wie%C5%9B

Wyprawa do najwyższej wydmy Borów Dolnośląskich:
https://archive.org/details/wyprawa-do-najwyz-szej-wydmy-boro-w-dolnos-la-skich-by-maciej-boryna